

MG-104

May-2023

M.Com., Sem.-II

EE-412 : Cost Accounting – II

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. યુગ લિ. ની સામાન્ય ઉત્પાદન શક્તિ વાર્ષિક 10,000 એકમોની છે. વર્ષ-2022-23ની પડતરને લગતી માહિતી નીચે મુજબ છે :

14

વિગત	₹
એકમદીઠ વેચાણ કિંમત	150
એકમદીઠ ચલિત ખર્ચા :	
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	50
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	20
કારખાના શિરોપરી ખર્ચ	10
વાર્ષિક સ્થિર ખર્ચા :	
કારખાનાના ખર્ચા	1,50,000
વહીવટી ખર્ચા	2,25,000
વેચાણ વિતરણ ખર્ચા	1,15,000

ખરેખર વેચાણ ઉપજના 2% લેખે વેચાણ કમિશન આપવાનું છે. કંપનીની વર્ષ 2022-23ની અન્ય વિગતો નીચે મુજબ છે :

શરૂનો સ્ટોક :	3000 એકમો
ખરેખર ઉત્પાદન :	12000 એકમો
આખરનો સ્ટોક :	4000 એકમો

વર્ષ 2022-23 માટે સમાવેશી પડતર પદ્ધતિ અને સીમાંત પડતર પદ્ધતિ મુજબ પત્રક બનાવી નફો શોધો. બંને નફાની મેળવણીનું પત્રક પણ તૈયાર કરો.

અથવા

આયુષી લિ. કંપની તમને વર્ષ 2022-23 સંબંધિત નીચે પ્રમાણે માહિતી પૂરી પાડે છે :

14

	₹
વેચાણ	12,00,000
ચલિત ખર્ચા	9,00,000
નફો	62,500

ગણતરી કરો :

- (1) નફા જથ્થાનો ગુણોત્તર
- (2) સ્થિર ખર્ચ
- (3) સમતૂટ બિંદુ (₹)
- (4) સલામતીનો ગાળો (₹) અને (%) માં
- (5) આવતા વર્ષમાં ₹ 81,000 અપેક્ષિત નફો કમાવવા માટે જરૂરી વેચાણ.
- (6) આવતા વર્ષે વેચાણ કિંમતના 12.5% નફો કમાવવા માટે જરૂરી વેચાણ
- (7) જો સ્થિર ખર્ચમાં 20% વધારો થાય અને સલામતીનો ગાળો 20% રાખવો હોય તો જરૂરી વેચાણ

2. આર્ચા લિ. ત્રણ પેદાશ X, Y, Z નું ઉત્પાદન અને વેચાણ કરે છે. તે નીચેની માહિતી પૂરી પાડે છે :

14

વિગત	X	Y	Z
(1) બજારમાં પેદાશની મહત્તમ માંગ (એકમો)	10000	15000	16500
(2) એકમદીઠ વેચાણ કિંમત (₹)	95	192	239
(3) એકમદીઠ કાચો માલસામાન (₹)	20	24	32
(4) એકમદીઠ મજૂરી (₹)	30	70	90
(5) એકમદીઠ ચલિત શિરોપરી ખર્ચા (₹)	15	35	45

કાચા માલસામાનની કિલોગ્રામ દીઠ કિંમત ₹ 4 તથા કલાકદીઠ મજૂરીનો દર ₹ 10 છે. આ ત્રણેય વસ્તુઓ માટે કંપની સમાન પ્રકારના માલસામાન અને કામદારોનો ઉપયોગ કરે છે. કુલ સ્થિર ખર્ચા ₹ 15,00,000 અંદાજવામાં આવ્યા છે.

નીચેના બે સ્વતંત્ર કિસ્સામાં શ્રેષ્ઠ ઉત્પાદન મિશ્રણની ગણતરી કરો અને નફો શોધો :

- જ્યારે મહત્તમ પ્રાપ્ય માલસામાન 2,34,000 કિલોગ્રામ જ હોય.
- જ્યારે મહત્તમ પ્રાપ્ય કામદાર સમય 2,43,000 કલાકો જ હોય.

અથવા

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

- બીના લિ. એ વસ્તુ “પ્રાઈડ” અને “ડ્રીમ” નું ઉત્પાદન કરે છે. પ્રાઈડની એકમ દીઠ વેચાણ કિંમત ₹ 500 છે અને ચલિત પડતર ₹ 400 છે. ડ્રીમની એકમ દીઠ વેચાણ કિંમત ₹ 250 છે અને ચલિત પડતર ₹ 200 છે. પ્રાઈડના એક એકમના ઉત્પાદન માટે 8 ચંત્ર કલાક વપરાય છે. જ્યારે ડ્રીમના એક એકમના ઉત્પાદન માટે 12 ચંત્ર કલાક વપરાય છે. કારખાનામાં કુલ 4800 ચંત્ર કલાકો પ્રાપ્ય છે. કંપની બજારમાં પ્રાઈડના ફક્ત 450 એકમો અને ડ્રીમના 300 એકમો જ વેચી શકે તેમ છે.

કાળો મહત્તમ કરવા માટે સુરેખ આયોજનની આલેખ પદ્ધતિ દ્વારા “પ્રાઈડ” અને “ડ્રીમ” નું ઇષ્ટ ઉત્પાદન મિશ્રણ નક્કી કરો.

- સુરેખ આયોજનની ઉપયોગિતાઓ સમજાવો.

7

7

- રાજવીર લિમિટેડ હાલમાં 60% ઉત્પાદન શક્તિએ કામ કરી રહી છે. તેની નફાકારકતાની માહિતી નીચે મુજબ છે :

14

વિગત	₹	₹
વેચાણ	—	6,00,000
પડતર :	—	—
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	1,80,000	—
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	1,20,000	—
ચલિત શિરોપરી ખર્ચા	30,000	—
સ્થિર શિરોપરી ખર્ચા	1,70,000	5,00,000
નફો →		1,00,000

કંપનીને એક નિકાસ ઓર્ડર મળ્યો છે, જે દ્વારા કારખાનાની કુલ શક્તિના 50% ઉત્પાદનશક્તિનો ઉપયોગ થાય તેમ છે. ઓર્ડરના ભાગ પાડી શકાય તેમ નથી એટલે કે તે સંપૂર્ણ સ્વીકારીને સ્થાનિક સામાન્ય કિંમત કરતાં 10% ઓછી કિંમતે પૂરો પાડવો પડે અથવા સંપૂર્ણપણે નકારવામાં આવે.

સંચાલકો પાસે પ્રાપ્ય વિકલ્પો નીચે મુજબ છે :

- (1) નિકાસ ઓર્ડર નકારવો અને હાલનું સ્થાનિક વેચાણ હાલમાં છે તેમ જ ચાલુ રાખવું.
- (2) નિકાસ ઓર્ડર સ્વીકારીને પૂરી ઉત્પાદનશક્તિને 50% વિદેશના ઓર્ડર અને 50% સ્થાનિક ઓર્ડર વચ્ચે વહેંચી દેવી તથા વધારાની સ્થાનિક માંગને નકારવી.
- (3) ઉત્પાદનશક્તિ વધારવી, જેથી નિકાસ ઓર્ડર સ્વીકારી શકાય અને હાલનું સ્થાનિક વેચાણ જાળવી શકાય, જે માટે વધારાનું સાધન ખરીદવું, જે દ્વારા ઉત્પાદન શક્તિમાં 10% વધારો થાય અને સ્થિર ખર્ચામાં ₹ 30,000 વધારો થાય.
- (4) નિકાસ ઓર્ડર નકારવો અને હાલની સ્થાનિક કિંમતમાં 5% ઘટાડો કરીને સ્થાનિક બજારમાં 100% ઉત્પાદન ક્ષમતા જેટલું વેચાણ હાંસલ કરવું.

નફાકારકતાના તુલનાત્મક પત્રકો તૈયાર કરો અને શ્રેષ્ઠ વિકલ્પ સૂચવો.

અથવા

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

- (A) “ભાડાપટ્ટે રાખવા કે ખરીદવા” અંગેનો નિર્ણય વિગતે સમજાવો. 7
- (B) “સંબંધિત પડતર કે પ્રસ્તુત પડતર” તેની લાક્ષણિકતાઓ સહિત સમજાવો. 7

4. “જરૂરી સમયે જ (JIT)” અભિગમ એટલે શું? તેના લક્ષણો તથા ઉદ્દેશો વિગતે ચર્ચો. 14

અથવા

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

- (A) “લક્ષ્યાંક પડતર પદ્ધતિ”નો ખ્યાલ વિગતે સમજાવો. 7
- (B) “માલસામાન જરૂરીયાત આયોજન” (MRP-1) શું છે? તેના ઉદ્દેશો સમજાવો. 7

5. નીચેના દરેક પ્રશ્ન માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચા જવાબની પસંદગી કરો : (કોઈપણ સાત) 14

(1) સીમાંત પડતર પદ્ધતિમાં ઉત્પાદનની પડતર _____ હોય છે.

- (A) સમાવેશી પડતર પદ્ધતિ કરતાં વધુ
- (B) સમાવેશી પડતર પદ્ધતિ કરતાં ઓછી
- (C) સમાવેશી પડતર પદ્ધતિ જેટલી
- (D) આમાંથી એકપણ નહિ

(2) નીચેના સૂત્રની મદદથી શું શોધી શકાય ?

= સ્થિર ખર્ચ + નફો

- (A) સમતૂટ બિંદુ
- (B) ફાળો
- (C) સલામતીનો ગાળો
- (D) આમાંથી એકપણ નહિ

(3) ઉત્પાદનના સાધનો ગતિશીલતા ધરાવે છે, તે _____ ખ્યાલનું ગર્ભિત અનુમાન છે.

- (A) ઐતિહાસિક પડતર
- (B) વૈકલ્પિક પડતર
- (C) ડૂબેલી પડતર
- (D) આમાંથી એકપણ નહિ

(4) પડતર - જથ્થા - નફા વિશ્લેષણ એ _____ નું સાધન છે.

- (A) પડતર હિસાબી પદ્ધતિ
- (B) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ
- (C) નાણાકીય હિસાબી પદ્ધતિ
- (D) આ બધા જ

P.T.O.

- (5) સુરેખ આયોજન _____ માટે ઉપયોગી છે.
- (A) ઈષ્ટ નિર્ણય ઘડતર (B) મહત્તમીકરણ
(C) લઘુત્તમીકરણ (D) આ બધા જ
- (6) સુરેખ આયોજનની આલેખ પદ્ધતિ જ્યારે _____ ચલો (Variables) આપેલા હોય ત્યારે ઉપયોગી બનતી નથી.
- (A) બેથી વધુ (B) ત્રણથી વધુ
(C) એકથી વધુ (D) આમાંથી એકપણ નહિ
- (7) જ્યારે તમામ પેદાશની કુલ વેચાણની રકમ ચાવીરૂપ પરિબળ હોય ત્યારે વસ્તુની નફાકારકતા નીચેનામાંથી કયા આધારે નક્કી થાય છે ?
- (A) પી.વી. ગુણોત્તર (B) કલાકદીઠ ફાળો
(C) એકમદીઠ ફાળો (D) કિલોદીઠ ફાળો
- (8) જે ખર્ચ ભૂતકાળમાં થઈ ગયો છે અને આ તબક્કે વસૂલ થઈ શકે તેમ નથી તે -
- (A) ડૂબેલી પડતર છે (B) પ્રસ્તુત પડતર છે
(C) વૈકલ્પિક પડતર છે (D) આમાંથી એકપણ નહિ
- (9) “જરૂરી સમયે જ” JIT નો ખ્યાલ _____ કંપનીએ વિકસાવ્યો છે.
- (A) 1950માં જાપાનની ટોયોટા (B) 1910માં ઈંગ્લેન્ડની લેન્ડ રોવર
(C) 1903માં અમેરિકાની ફોર્ડ (D) 1980માં ભારતની ટાટા
- (10) _____ એક સોફ્ટવેર સિસ્ટમ છે, જેને બંધગાળા પદ્ધતિ (Close Loop System) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- (A) “માલસામાન જરૂરીયાત આયોજન-I” (MRP-I)
(B) “ઉત્પાદનમાં સાધનોનું આયોજન-II” (MRP-II)
(C) “જરૂરી સમયે જ” (JIT)
(D) આમાંથી એકપણ નહિ
- (11) લક્ષ્યાંક પડતર આધારિત છે
- (A) પેદાશની ખરેખર પડતર પર (B) પેદાશની ઐતિહાસિક પડતર પર
(C) પેદાશની બજાર કિંમત પર (D) આમાંથી એકપણ નહિ
- (12) પેદાશ જીવનચક્રના કયા તબક્કામાં વેચાણ અને નફો બંને ઝડપથી વધે છે ?
- (A) પ્રવેશના તબક્કામાં (B) પરિપક્વતાના તબક્કામાં
(C) વિકાસના તબક્કામાં (D) આ બધા જ

MG-104
 May-2023
 M.Com, Sem.-II
 E-412 : Cost Accounting – II

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. Normal production capacity of the Yug Ltd. is 10,000 units per year. The information related to cost for the year 2022-23 is as below :

Particulars :	₹
Selling Price per unit	150
<u>Variable Expenses per unit :</u>	
Direct material	50
Direct labour	20
Factory Overheads	10
<u>Yearly Fixed Costs :</u>	
Factory expenses	1,50,000
Administrative expenses	2,25,000
Selling and distribution expenses	1,15,000

Sales Commission is payable at 2% on actual sales proceeds. Other details of the company for the year 2022-23 are as below :

Opening Stock :	3000 Units
Actual Production :	12000 Units
Closing Stock :	4000 Units

Prepare statement under Absorption Cost Method and Marginal Cost Method for the year 2022-23 and find the profit. Also prepare reconciliation statement of both the profit.

OR

Ayushi Ltd. provides you the following information for the year 2022-23 :

	₹
Sales	12,00,000
Variable Costs	9,00,000
Profit	62,500

Calculate :

- (1) Profit-Volume ratio
- (2) Fixed cost
- (3) Break-even-point (₹)
- (4) Margin of safety in (₹) and (%)
- (5) Sales required to earn expected profit of ₹ 81,000 in the next year
- (6) Sales required to earn 12.5% profit on sales price in the next year
- (7) Sales required, if fixed cost is increased by 20% and margin of safety is to be maintained at 20%.

2. Arya Ltd. produces and sells three products X, Y and Z. It provides the following information :

14

Particulars	X	Y	Z
(1) Maximum market demand of the product (Units)	10000	15000	16500
(2) Selling price per unit (₹)	95	192	239
(3) Raw materials per unit (₹)	20	24	32
(4) Labour per unit (₹)	30	70	90
(5) Variable overheads per unit (₹)	15	35	45

Price of raw material per kg is ₹ 4 and Rate of labour per hour is ₹ 10. The company uses same materials and workers for all the three products. Total fixed expenses are estimated to ₹ 15,00,000.

Calculate the best production mix in each of the following two independent cases and find out profit :

- When maximum available Material is only 2,34,000 kilograms.
- When maximum available Labour time is only 2,43,000 hours.

OR.

Answer the following questions :

- Bina Ltd. produces two products "Pride" and "Dream". The selling price of Pride is ₹ 500 per unit and variable cost is ₹ 400 per unit. The selling price of Dream is ₹ 250 per unit and variable cost is ₹ 200 per unit. 8 machine hours are utilized to produce one unit of Pride, while 12 machine hours are utilized to produce one unit of Dream. Only total 4,800 machine hours are available in the factory. The company can sell only 450 units of Pride and 300 units of Dream in the market.

Determine the optimum production mix of "Pride" and "Dream" to maximize the contribution using graphical method of linear programming. 7

- Explain utilities of linear programming. 7

3. Rajvir Ltd. works at 60% production capacity at present. The information of its profitability are as follows :

14

Particulars	₹	₹
Sales	—	6,00,000
Costs :	—	—
Direct material	1,80,000	—
Direct labour	1,20,000	—
Variable overheads	30,000	—
Fixed overheads	1,70,000	5,00,000
Profit →		1,00,000

The company has been received an export order that would utilize 50% of the total production capacity of the factory. The order cannot be divided. So that the order has either to be taken in full and executed at 10% below the normal domestic Price or rejected totally.

The alternatives available to management are given below :

- (1) Reject the export order and continue with the domestic sales only, as at present.
- (2) Accept the order and split the full production capacity between 50% for export order and 50% for domestic order by rejecting excess domestic demand.
- (3) Increase the production capacity so as to accept the export order and also to maintain the present domestic sales by purchasing additional equipment that will increase production capacity by 10% and fixed cost by ₹ 30,000.
- (4) Reject the export order and achieve the sales up to 100% production capacity in domestic market by reducing 5% in present domestic price.

Prepare comparative statement of profitability and suggest the best alternative.

OR

Answer the following questions :

(A) Explain in detail "Lease or Buy" decision.

(B) Explain "Relevant costs" with its characteristics.

7
7

4. What is "Just in Time" (JIT) approach ? Discuss its characteristics and objectives in detail.

14

OR

Answer the following questions :

(A) Explain in detail the concept of "Target Costing".

(B) What is "Material Requirement Planning" (MRP-1) ? Explain its objectives.

7
7

5. Select the correct answer from given alternatives of each question : (any seven) 14

(1) Production cost under marginal costing is _____

- (A) higher than absorption costing
- (B) lower than absorption costing
- (C) equal to absorption costing
- (D) None of these

(2) What is derived by using the following formula ?

$$= \text{Fixed Cost} + \text{Profit}$$

- (A) Break-even-point
- (B) Contribution
- (C) Margin of safety
- (D) None of these

(3) Production resources have mobility is implied assumption of _____ concept.

- (A) Historical Cost
- (B) Opportunity Cost
- (C) Sunk Cost
- (D) None of these

(4) Cost - Volume - Profit analysis is the technique of _____

- (A) Cost Accounting
- (B) Management Accounting
- (C) Financial Accounting
- (D) All of these

P.T.O.

- (5) Linear programming is useful for _____
- (A) Optimal decision making (B) Maximization
(C) Minimization (D) All of these
- (6) Graphical method of linear programming is not useful when _____ variables are given.
- (A) more than two (B) more than three
(C) more than one (D) None of these
- (7) When total sales amount of all product is a key factor, profitability of a product is decided on which of the following basis ?
- (A) P.V. Ratio (B) Contribution per hour
(C) Contribution per unit (D) Contribution per kilogram
- (8) The cost which has been incurred in the past and which is irrecoverable at this stage is
- (A) Sunk cost (B) Relevant cost
(C) Opportunity cost (D) None of these
- (9) "Just In Time" (JIT) has been developed by _____
- (A) Toyota Company of Japan in 1950
(B) Land Rover Company of England in 1910
(C) Ford Company of America in 1903
(D) Tata Company of India in 1980
- (10) _____ is a software system, which is also known as Close Loop System.
- (A) "Material Requirement Planning" – I (MRP-I)
(B) "Manufacturing Resource Planning" – II (MRP-II)
(C) "Just In Time" (JIT)
(D) None of these
- (11) Target costing s based on :
- (A) Actual cost of product (B) Historical cost of product
(C) Market price of product (D) None of these
- (12) At which stage of product life cycle, do sales and profit both increase rapidly ?
- (A) In Introduction stage (B) In Maturity stage
(C) In Growth stage (D) All of these